

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

BIO
Aqua
pro

Nimfea

A Borsóhalmi-legelő (HUHN20076) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
Nimfea Természetvédelmi Egyesület
Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter
Lesku Balázs
Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Juhász Péter

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Konyhás Sándor

Közreműködő szakértők

Dr. Forgács Zoltán
Horváth Dénes
Juhász Krisztina
Juhász Tibor
Magos Gábor
Molnár Géza
Mizsei Edvárd
Dr. Gulyás Gergely
Dr. Sum Szabolcs
Dr. Váczi Olivér
Sallai R. Benedek

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	5
1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód.....	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	6
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	7
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	7
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	7
1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv	7
1.7.7. Egyéb tervek.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	8
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	9
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	9
3.2. Kezelési javaslatok.....	9
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	9
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	21
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	22
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	22
3.2.5. Mellékletek.....	23
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	24
3.3.1. Agrártámogatások	24
3.3.2. Pályázatok	27
3.3.2. Egyéb	27
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	28
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	29
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	28
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervezetekkel	29
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	31
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	32
1.1. Környezeti adottságok.....	32
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	32
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	32
1.1.3. Talajtani adottságok	32
1.2. Természeti adottságok	33
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	34
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	36
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	36
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	39
1.3. Területhasználat.....	39
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	39
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	39
2. Felhasznált irodalom	43
3. Térképek.....	46

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Borsóhalmi-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20076
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1555,53 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
* kiemelt jelentőségű

1.4.2. Jelölő fajok

- nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- dunai tarajos göte (*Triturus dobrogicus*)

1.5. Érintett települések

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Jászágó, Jászárokszállás, Jászberény, Jászfákóhalma

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett Natura 2000 terület: Jászság Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10005)

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat magterület övezetének (96%), illetve puffer terület övezetének (4%) része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre elfogadott természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Jász-Nagykun-Szolnok megye területrendezési terve – 10/2011. (IV.29.) rendelet
- Jászágó község településrendezési terve, helyi építési szabályzat és szabályozási terv - 4/2005. (VI.16.) rendelet
- Jászárokszállás településszerkezeti terv – 24/2013. (II.14.) határozat

- Jászberény településszerkezeti terv – 190/2011. (VIII.12.) határozat
- Jászárokszállás szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 19/2010. (XII.10.) rendelet
- Jászberény szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 24/2011. (VIII.15.) rendelet
- Jászjákóhalma helyi építési szabályzat – 19/2007. (XI.27.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Szolnok-Jászsági körzet.

Jászsági erdészeti tervezési körzet második erdőterve. (érvényes: 2010. január 1. – 2019. december 31.) kelt: 2011.március 3.

Következő tervezés éve a Szolnok-Jászsági erdőtervezési körzetben: 2018.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014. február 28-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Lehel Vadásztársaság, Jászberény (Kódszám: 16-750410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

Tarnamenti-2000 Mezőgazdasági Termelő Szolgáltató és Kereskedelmi Zrt. (Kódszám: 16-750510-1-4-3) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

Jászágói Földtulajdonosok Közössége (Kódszám: 16-750220-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Zagyva alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a KÖTIKÖVIZIG, a KÖDUKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015

Tarna alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta az ÉMKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015

1.7.7. Egyéb tervek

Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) fajmegőrzési terve – Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2004

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.01	gazdálkodás intenzívebbé válása	H	50	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): csökken az élőhely természetessége Ez a veszélyeztető tényező bizonyos területrészeket érint.
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	2	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): csökken az élőhely kiterjedése Ez a veszélyeztető tényező bizonyos területrészeket érint.
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	M	10	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): csökken az élőhely természetessége Ez a veszélyeztető tényező bizonyos területrészeket érint.
A04.01	intenzív legeltetés	M	10	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): csökken az élőhely természetessége Ez a veszélyeztető tényező bizonyos területrészeket érint.
A04.02	alullegeltetés	M	10	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): csökken az élőhely természetessége Ez a veszélyeztető tényező bizonyos területrészeket érint.
A04.03	pásztorokodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	6	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): csökken az élőhely természetessége Ez a veszélyeztető tényező bizonyos területrészeket érint.
G05.11	közúti közlekedésből eredő sérülés vagy pusztulás	L	2	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>): gázolás miatti állománycsökkenés a Jászberény és Jászárokszállás közötti közút mentén
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	10	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): csökken az élőhely természetessége (akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>), keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>))
J02.03.02	csatornázás	H	18	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>): kedvezőtlen hatás, a terület szárazodik
J02.04.01	árvíz	H	40	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A jelenlegi csatornarendszer talajvízszint csökkentő hatása kedvezőtlen a 1530 jelölő élőhelyre
J02.04.01	árvíz	H	40	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A Borsóhalmi kijelölt szükségtározó használata az élőhelyre kedvezőtlen. Az itt jellemző fajok nem, vagy kevéssé viselik el a vízborítást. Vélhetően az elárasztások hatására tűnt el a területről a nagy szikibagoly (<i>Gortyna borellii lunata</i>), az ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) és a sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) is
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	18	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Az aszályos időszakban az élőhely gyomosodása jellemző, különösen a mélyebben fekvő, szikes rét jellegű élőhelyeken.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	18	dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): Az utóbbi legalább egy évtized során hazánk éghajlata némiképpen megváltozott, amely helyenként – még egyes, extrém módon csapadékos évekkel együtt is - a vizes élőhelyek bizonyos fokú visszaszorulását idézte elő.
Kód	Kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A07	biodid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	2	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>): A Natura 2000 területekkel szomszédos parcellákról átjutó vegyi anyagok kedvezőtlen hatása kétéltűekre

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Borsóhalmi-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A természetvédelmi célkitűzés a pannon szikes gyepek megőrzése, területcsökkenésének megállítása és állapotának javítása a gyepegzálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén, valamint a szikes gyepekhez kötődő jelölő fajok (nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajos göte (*Triturus dobrogicus*) állományának megőrzése.

A gyepegzálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, illetve az elszántások megakadályozása tudja biztosítani. Az erdőgazdálkodás tekintetében a tájidegen fafajú erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a csatornák szikes, vizes élőhelyeket csapoló hatásának csökkentése szolgálja. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv. Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1 A terület egészére vonatkozó, általános kezelési javaslatok

- az esetleges alkalmi beszántások megakadályozása, a meglévők megszüntetése
- természetvédelmi és gazdálkodási szempontból optimalizált legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása, különös tekintettel a sziki legelőkre jellemző társulások rövidfűvű állapotának biztosítására
- a belvízlevezető szerepű csatornák kezelőivel egyeztetve a lehető leginkább kíméletes kezelési gyakorlat kialakítása: a teljes keresztmetszvény kotrásának, a vízi növényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának minimalizálása, visszaszorítása
- a belvízlevezető csatornákon természetvédelmi célú vízvisszatartó létesítmények telepítési lehetőségeinek vizsgálata a lecsapoló hatás csökkentése érdekében
- A gyepterületek gyomosodásának meggátlása gyomirtó kaszálással
- A gyepterületeken az inváziós és tájidegen fás- és lágyszárú fajok eltávolítása, folyamatos visszaszorítása.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Borsóhalmi legelő Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 7 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Pusztai környezetben lévő akácosok, valamint őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok. Rét, erdő és művelésből kivont területeken található élőhelyek. 2 üzemtervezett erdőrészlet is ide tartozik.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fafajok spon-tán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok, fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészletek: Jászberény 330A, 348A

(3) Általános kezelési javaslatok

A Borsóhalmi legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet két üzemtervezett erdő alrészlet (Jászberény 330A, 348A) érinti, mely 1,59 hektáron helyezkedik el. Az alrészletek jelenlegi fatípusa akácos, a távlati célállomány pedig hazai nyaras. Ezeken a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv (Jászsági erdészeti tervezési körzet második erdőterve)

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02).
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05).
- Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20) (Magyarázat: Lásd a kezelési egység kezelési javaslatainak indoklásánál)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal. (E51).
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatára során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)
- Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása. (E66).
- Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően. (E73).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 területen fészkelő jelölő fokozottan védett madárfajok fészkelőhelyeinek közelében a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozásokat az alábbi táblázatban ismertetjük.

Madárfaj neve	Költési időszak (fészkekfoglalás - kirepülés)	Zavaró tényező korlátozása költési időben (a megjelölt zónán belül mindenféle erdészeti tevékenység mellőzése szükséges)	Fészkelőhely fenntartása egész évben (a megjelölt zónán belül mindenféle erdészeti tevékenység mellőzése szükséges)	Megjegyzés
parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	február 1.-augusztus 15.	300-600m	100-200m	Territóriumonként minimum 5 alternatív fészkelőhely is megőrzendő
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	március 1. - augusztus 31.	200 m	50 m	Vetési varjú telepen költő párok esetében. A korlátozás a vetésivarjú-telep minden varjú-fészke körül egységesen értendő.
	április 15. - augusztus 31.	100 m	50 m	Nem vetési varjú telepen költő párok esetében.
kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	február 15. - július 15.	300 m	100 m	
szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	április 15. - augusztus 15.	50 m	50 m	

A Natura 2000 területen fészkelő fokozottan védett jelölő madárfajok fészkelőhelyeinek közelében javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozások (MAGYAR RAGADOZÓMADÁR-VÉDELMI TANÁCS, 2010, PONGRÁCZ & HORVÁTH, 2010)

A korlátozó intézkedésekre azért van szükség, mert a Natura 2000 terület teljes egésze része a (HUHN10005) Jászság különleges madárvédelmi területnek, ahol az említett fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya meghatározó részét képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Majorok, tanyák, mezőgazdasági üzemek, családi gazdaságok, túlnyomó részben kivett, valamint gyepterületi ágban lévő területei részben jellegtelen és ruderalis növényzetrel. A legelő állatok fokozott jelenléte miatt jellemző a taposott, tiport talajfelszín és a gyomosodás. Ezek természetvédelmi szempontból alapvetően nem jelentenek problémát. Megfelelő kezelés mellett táji léptékben növelhetik is a természetességet.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), tanyák, családi gazdaságok (U10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepes esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. Ugyancsak szükséges alapul venni a 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról előírásait. (Magyarázat: a kezelési egység az illegális hulladéklerakatokat is tartalmazza).

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A gyepes természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24).
- A gyepes területen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett (GY33).
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).
- Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-i dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás (GY112).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az előírásorokon kívül nem szükséges javaslatok megadása.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem szükséges.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területeken jelentős arányban vannak olyan gyepesek, amelyek nem gyepes művelési ágban vannak. A gyomosodás megakadályozása érdekében javasoljuk a terület hasznosítását kaszálással és legeltetéssel. A gyepes területek égetése természetvédelmi indokból mellőzendő.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ürmös szikes gyepesek, cickóros gyepesek, szikes rétek, mézpázsitos szikfokok, vakszikfoltok, löszgyepesek, zavart száraz-félszáraz és üde gyepesek, valamint ruderalis gyomnövényzettel jellemezhető területek a felsorolt élőhelyekhez kapcsolódó kisebb élőhelyfoltok és fragmentumok (pl.: nem őshonos fajú, főként fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és nemes nyár (*Populus euramericana*) alkotta) szárnyékerdők.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), nem zsombékoló magassárrétek (B5), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partján (BA), ürmöspuszták (F1a), szikes rétek (F2), üde mézpázsitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak

- iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), akácültetvények (S1), nemesnyárasok (S2), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7), tanyák, családi gazdaságok (U10)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Fogasolás nem megengedett (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett (GY10)
- Hengerezés nem megengedett (GY11)
- Gyepszellőztetés nem megengedett (GY12)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44)
- Legeltethető állatfajok: szarvasmarhafélék (GY67) (Magyarázat: Legeltetésnél a szarvasmarhának legyen prioritása. Állategységre számolva javasoljuk, hogy 60%-ban szarvasmarhával történjen a legeltetés, 40%-ban más fajokkal (birka, ló, szamár).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68) (különösen javasolt a kék vércse (*Falco vespertinus*) fészektelepek környékén – lásd. Kezelési javaslatok indoklása)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70)
- A gyepon legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át (GY61)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79) (Magyarázat: lásd a „kezelési javaslatok indoklása” fejezetben.)
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni (GY80)

- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103) (Magyarázat: a kezelési egység teljes egészében a Jászság különleges madárvédelmi terület része is. Fokozottan védett madárfajok fészkelése többfelé előfordul, kiemelkedő jelentőségű a réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) előfordulása)
- Kaszálás július 15. után lehetséges (GY74) (Egyes fokozottan védett madárfajok, Pl: haris (*Crex crex*) fészkelőhelyén a működési terület szerinti nemzeti park csak a fészkelések befejezésével engedélyezheti a kaszálást az érintett területeken)
- Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges. (GY104).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)
- A legelészárított területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122) (Magyarázat: Évenként lehetőleg váltakozzon az „érintetlenül” hagyott terület helye. Az adott év viszonylatában javasoljuk kijelölni ezeket a területeket.)
- Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20) (Lásd kezelési javaslatok indoklása)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be. Véleményünk szerint szükséges a vízvisszatartás, medertározás, csatornamegszüntetés lehetőségeinek vizsgálata, konkrét javaslatok a tervezés nehézségei miatt nem fogalmazhatók meg.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem szükséges. A kezelési egység területének rovására történő erdőtelepítés nem kívánatos.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyep típusok a legeltetést, egy részük a megfelelő időjárási körülmények között végzett kaszálást is jól tűrik. Az intenzív legeltetés azonban a gyep felszakadozását, a legelőgyomok terjedését segítheti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken. A kaszálás bejelentése az illetékes nemzeti parknak a földön fészkelő fokozottan védett madárfajok

védelme érdekében elengedhetetlen. A kezelési egységben található szárnyékerdőkben végzendő erdészeti tevékenységet a területileg illetékes nemzeti park igazgatóság korlátozhatja az egyes erdő-részletekben fészkelő, Natura 2000 terület jelölő, fokozottan védett madárfajok fészkelése esetén. A kék vércse (*Falco vespertinus*) fészektelepek környékén található gyepeknél a juhokkal történő legeltetés prioritást élvez a szarvasmarhával, avagy más háziállatokkal történő legeltetésnél, ugyanis a juhlegelés révén kialakult rövid fűvű gyepek ideális táplálkozóhelyet kínálnak az említett fokozottan védett madárfaj számára.

Javasoljuk, hogy a legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. A kezelési egység max. 1/3-át javasoljuk kaszálóként hasznosítani, a sarjülegeltetést pedig ennek mindössze felén. A kaszálás igényét – annak időpontjától függetlenül – a gazdálkodónak be kell jelenteni a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnál a földön fészkelő madárfajok védelme érdekében. Minél korábbi a kaszálás, annál nagyobb hagyásfolt megmaradását tartjuk kedvezőnek. Egyes területeken az Igazgatóság természetvédelmi érdekből a kaszálásra vonatkozó hasznosítási korlátozásokat is elrendelhet (pl. haris (*Crex crex*), túzok (*Otis tarda*), réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) fészkelése miatt).

A kezelési egységben megjelenő, nem őshonos fajú szárnyékerdők több, a Natura 2000 területen fészkelő jelölő fokozottan védett madárfaj fészkelőhelyeit képezheti. Ezek közelében a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozásokat az alábbi táblázatban ismertetjük.

Madárfaj neve	Költési időszak (fészekfoglalás - kirepülés)	Zavaró tényező korlátozása költési időben (a megjelölt zónán belül mindenféle erdészeti tevékenység mellőzése szükséges)	Fészkelőhely fenntartása egész évben (a megjelölt zónán belül mindenféle erdészeti tevékenység mellőzése szükséges)	Megjegyzés
parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	február 1.-augusztus 15.	300-600m	100-200m	Territóriumonként minimum 5 alternatív fészkelőhely is megőrzendő
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	március 1. - augusztus 31.	200 m	50 m	Vetési varjú telepen költő párok esetében. A korlátozás a vetésivarjú-telep minden varjú-fészke körül egységesen érvényes.
	április 15. - augusztus 31.	100 m	50 m	Nem vetési varjú telepen költő párok esetében.
kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	február 15. - július 15.	300 m	100 m	
szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	április 15. - augusztus 15.	50 m	50 m	

A Natura 2000 területen fészkelő fokozottan védett jelölő madárfajok fészkelőhelyeinek közelében javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozások (MAGYAR RAGADOZÓMADÁR-VÉDELMI TANÁCS, 2010, PONGRÁCZ & HORVÁTH, 2010)

A korlátozó intézkedésekre azért van szükség, mert a Natura 2000 terület teljes egésze része a (HUHN10005) Jászság különleges madárvédelmi területnek, ahol az említett fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya meghatározó részét képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

A legeltetést a magasabb fűhozamú részeken szarvasmarhafélékkel, elsősorban a mostoha körülményekhez jobban alkalmazkodó őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürkemarka, magyar tarka szarvasmarha) és lófélékkel, a kopárabb padkás szikes gyepterületeken, valamint a kék vércse (*Falco vespertinus*) telepek környékén juhokkal javasoljuk végezni.

KE-4 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Részben kivett művelési ágban lévő mélyebb árkok és csatornák, amelyek mezőgazdasági hasznosítása nem vagy csak részben lehetséges. Az árkok és csatornák mentén rét művelési águ területek is ebbe a kezelési egységbe kerültek, ha a vegetációtérképezés során az adott élőhelyfolt kiterjedtebb volt, mint a művelésből kivont csatorna és árok területe. Olyan BA Á-NÉR kódú élőhelyek is ide tartoznak, amelyek művelési ága teljes egészében rét, a valóságban viszont határozott nyomvonallal és rézsúvel rendelkeznek. Ezek rézsújén felnőtt cserjések és fasorok is ide tartoznak.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partján (BA), nem zsombékoló magassásrétek (B5), magaskórós ruderalis növényzet (OF), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása (E29).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30).

Magyarázat az önkéntesen vállalható előírásokhoz: Az erdős előírássorokat a vízfolyásokat kísérő fa- és cserjesorokra adtuk meg. Indokolt a vízfolyást kísérő cserjesávok és fasorok állandó fenntartása, legalább az egyik parton.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben indokoljuk.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: olyan szántóföldi kultúrák, amelyek művelési ága szántó, illetőleg olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok, amelyek művelési ága rét-legelő.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: egyéves szántóföldi kultúrák (T1), fiatal parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható (SZ07).
- Kijelölt területen évelő szálás pillangós takarmánynövényeket (évelő szálás pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig (SZ39). (Magyarázat: a természetvédelmi kezelővel egyeztetve a tűzok (*Otis tarda*) megtelepedésének elősegítése szempontjából kívánatos a pillangósok arányának növelése céljából)
- Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos. (SZ43).
- Fóliasátrás és üvegházás termesztés tilos. (SZ44).
- Melioráció tilos. (SZ46).
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők. (SZ67). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását. (SZ54). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel. (SZ55). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az elszántott területrészeken az eredeti területhasználat visszaállítását, az eredeti művelési ág (rételegő) helyreállítását tartjuk szükségesnek. A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhely (pannon szikes sztyeppék – 1530*) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges. A kezelési egység egy részének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (szántóból gyeppé alakul). A kékvércse (*Falco vespertinus*) fészektelepek környéki szántók visszagyepesítésével (tervezési terület északi része) a faj számára optimális táplálkozóhelyek alakíthatók ki, mely jelentősen javítja a jelölő madárfaj életfeltételeit a különleges madárvédelmi területen. A tervezési terület déli részén található szántóföldeken a kisparcellás, extenzív módon művelt szántóföldi kultúrákat a következő módon javasoljuk kialakítani éves vetésforgó alkalmazásával (1/3 lucerna, 1/3 gabona, 1/3 ugar). Az így formált mozaikos szántóföldi kultúrendszer kedvező élőhelyi adottságokat biztosít a szintén fokozottan védett és Natura 2000 jelölő túzok (*Otis tarda*) számára.

5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhely (pannon szikes sztyeppék – 1530*) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges. A szántóként művelt szántó művelési ágban lévő területek további extenzív szántóföldi művelése a megadott javaslatok mentén nem veszélyezteti a természetvédelmi célkitűzések megvalósulását.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: halastó a Kis-Gyilkos-csatorna mellett (Jászberény: Borsó-halma)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Általános természetvédelmi célkitűzés, hogy az idegenhonos halfajok terjedését visszaszorítsuk.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: Két kövezett út (3203 – Gyöngyös-Jászberény összekötő út és egy majorsági út)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatot nem adunk meg.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A 3203 – Gyöngyös-Jászberény összekötő út esetében javasoljuk megvizsgálni a békaalagutak létesítésének feltételeit a Natura 2000 terület szikes rétekekkel érintkező szakaszain (KE-3 kezelési egységgel érintkező részeken.)

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A 3203 – Gyöngyös-Jászberény összekötő út gépjárműforgalma vélhetően jelentős mortalitást okoz a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a dunai tarajosgőte (*Triturus dobrogicus*) fajok állományában, mely indokolttá teszi békaalagutak kiépítését az érintett szakaszokon.

3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

Vízvisszatartás, medertározás, csatornamegszüntetés: Az É-i rész vizeit az erősen módosított Ágói-patak (AEP259) vezeti a Tarnába, a többi területen több belvívcsatorna (Nyugati-Gyilkos-csatorna, Keleti-Gyilkos-csatorna és árokrendszereik) a Zagyvába vezeti a vizeket. Az Ágói-patakot és a Nyugati-Gyilkos-csatornát összeköti a Borsoshalmi-csatorna (Borsóhalmi-csatorna, Nagy-ér). Az említett csatornák hatékonyan szárítják a KE-3 kezelési egység területét. Vizsgálni érdemes, hogy hol lehetséges a víz visszatartása úgy, hogy tavasszal se okozzon káros belvízi elöntést. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket és az árokrendszerek megszüntetésével is számol Jászjákóhalma külterületén.

Gazdálkodás: a gazdálkodás kizárására a vizes élőhelykről nincs szükség. A jelenlegi gazdálkodás (legeltetés, kaszálás) folytatható a vizes élőhelyeken,

Javaslatok indoklása: Azért javasoljuk a vízvisszatartást, esetlegesen az árkok megszüntetését, hogy a nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek. A beavatkozás véleményünk szerint gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot. Élőhely- és fajvédelmi szempontból is számos előnnyel járna, ha egy-egy vizes élőhely néhány héttel később száradna ki. A kétéltűek (elsősorban a vöröshasú unka (*Bombina bombina*)) kedvezőbb szaporodási feltételeinek javulását eredményezné.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

Valamennyi, nem őshonos fafajokkal jellemezhető fasorral, erdősávval érintett kezelési egység (**KE_1, KE_3, KE_4**) területén javasoljuk a nem őshonos fafajok lecserélését őshonos és tájra jellemző fafajokra. Az ilyen jellegű erdészeti munkák tervezését és kivitelezését a területileg illetékes nemzeti parkkal folytatott folyamatos konzultáció mellett javasoljuk végezni a vizsgált területeken fészkelő, fokozottan védett, Natura 2000 jelölő madárfajok fészkelésének/fészkelési igényeinek figyelembe vétele érdekében.

A **KE_3** kezelési egysége esetében meg kell vizsgálni a vízvisszatartás és az árkok megszüntetésének lehetőségeit. A meglévő árkok és csatornák vízvezetésének korlátozásával javítani lehetne a terület vízellátottságát.

A **KE_5** kezelési egység esetében javasoljuk az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek. A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhely (pannon szikes sztyeppék – 1530*) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges. A kezelési egység egy részének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (szántóból gyeppé alakul). A szántó visszagyepesítésének kedvező természetvédelmi szempontú hozadéka várható a kék vércse (*Falco tinnunculus*) fészkelőhelyek környékén, mely az érintett faj táplálkozó területének növekedésében nyilvánul meg. A kezelési egységben javasolt extenzív használat, és preferált növénykultúrák (lucerna, ugar, gabona) alkalmazása a tűzok (*Otis tarda*) megtelepedését segíti elő.

Javaslatok indoklása:

A vízvisszatartás, esetlegesen az árkok megszüntetésére vonatkozó javaslat oka, hogy a nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek. A beavatkozás véleményünk szerint gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot.

Élőhely- és fajvédelmi szempontból is számos előnnyel járna, ha egy-egy vizes élőhely néhány héttel később száradna ki. A kétéltűek (elsősorban a vöröshasú unka (*Bombina orientalis*)) kedvezőbb szaporodási feltételeinek javulását eredményezné.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A **vöröshasú unkával** (*Bombina orientalis*) kapcsolatos fajvédelmi intézkedések a vizes élőhelyekkel, csatornákkal, árkokkal kapcsolatos élőhelyfejlesztési elképzelésekben jelennek meg, ezek szerint a vízmegtartás javítja a faj szaporodási feltételeit.

A **nagy szikibagoly** (*Gortyna borealis lunata*) esetében javasoljuk annak előzetes vizsgálatát, hogy kivitelezhető-e a Borsóhalmi-legelőn a sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) – és ezzel párhuzamosan a lepkefaj - korábbi élőhelyére való visszatelepítése, annak fényében, hogy a korábban az itt előforduló populációk teljes pusztulását okozta a véstározás.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelyterképezés 2012 és 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelyterképezés elvégzését 5 évenként. Javasolt a jelölő élőhely (pannon szikes sztyeppék – 1530*) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott módszertan.

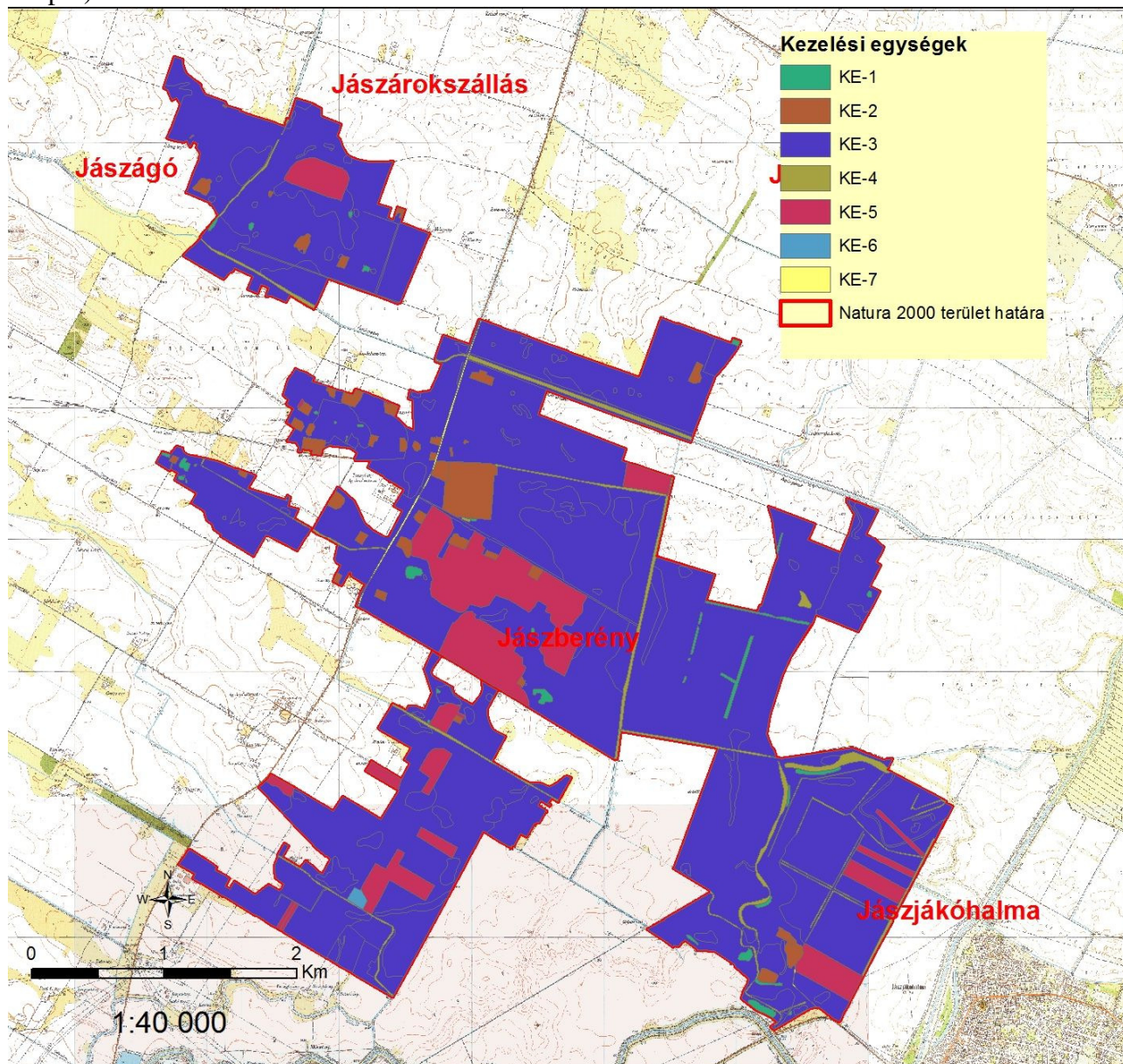
A **kisfészkes aszat** (*Cirsium brachycephalum*) esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomon követését.

A területen a **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) és a **dunai tarajosgöte** (*Triturus dobrogicus*) célzott monitorozása nem indokolt, állományuk stabil. A jelenlét igazolása szükséges 2-3 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése. (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Borsóhalmi legelő (HUHN20076) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá a Jászság Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10005) része, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

Ezen túl a terület részben az országos ökológiai hálózat magterület (96%) , részben a puffterület (4%) övezetének is része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület nagyobb része magántulajdonban (kb. 60%), kisebb része pedig mezőgazdasági termelősövetkezetek kezében (35%) van. A terület egyharmada, mintegy 500 ha a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában van.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Borsóhalmi-legelő kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Jászágó, Jászberény, Jászárokszállás és Jászfákóhalma települések közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 95 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)
U66RF-K-10	67,56	66,62
U5XCF-V-10	212,08	207,63
U6QCF-P-10	98,39	96,84
U07YJ-N-10	37,74	37,63
U0ACJ-5-10	56,05	54,9
UDTRJ-F-10	15,69	13,06
U1DRJ-N-10	11,81	9,27
U135J-Q-10	36,95	33,53
U0RKJ-T-10	29,89	28,56
U04CJ-X-10	68,11	65,9
U1QCJ-L-10	40,63	37,52
U20RJ-9-10	56,61	54,9
U1LRJ-V-10	17,43	16,64
U1JCJ-D-10	13,51	12,78
UA0RJ-K-10	27,12	26,51
U0QCJ-K-10	50,7	46,8
U9P5J-M-10	109,19	102,92
UA6RJ-R-10	14,98	2,8
UA95J-8-10	106,17	103,04

U24CJ-1-10	36,63	33,4
U21YJ-J-10	28,06	27,3
U295J-Y-10	30,69	29,51
U2LRJ-W-10	25,14	24,09
U2H5J-6-10	73,9	72,31
U2RKJ-V-10	6,61	6,61
U2KKJ-N-10	51,99	50,05
U31YJ-K-10	62,12	60,77
U30RJ-A-10	36,79	35,29
U35KJ-9-10	70,47	68,41
U37YJ-R-10	37,99	36,48
U3QCJ-N-10	93,67	86,37
U3KKJ-P-10	134,78	129,01
U3H5J-7-10	71,41	71,03
U9QCJ-V-10	96,59	93,99
U2MYJ-5-10	36,55	34,93
U1TRJ-3-10	86,64	81,09
U9RKJ-4-10	21	19,12
U46RJ-K-10	37,3	35,98
U4EYJ-1-10	17,82	16,77
U40RJ-C-10	24	23,02
U5ACW-P-10	23,97	22,65
U3EYJ-Y-10	116,6	110,37
UIMYJ-4-10	29,39	27,94

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerit tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak. A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Borsóhalmi-legelő fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Borsóhalmi-legelő Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó egyes jelenlegi szabályok felülvizsgálatával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a terület-használót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. A Borsóhalmi-legelő Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök.
- A gyepként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a cserjésedés, fásodás meghatározott (de az egyes területekre differenciált mértékű) visszaszorítását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területen folyik a HELICON LIFE – Parlagi sas védelme Magyarországon program. Projektazonosító száma: (LIFE10NAT/HU/019). Megvalósítás időszaka: 2012.01.01-2016.12.31. Kedvezményezett: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület. Projekt teljes költségvetése: 2 141 597 euró.

A pályázat keretében többek között gyalogos és kerékpáros tanösvény, illetve egy látogatóközpont is kialakításra kerül, ami jelentősen megnöveli majd a turizmust a területen.

3.3.2. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervekészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal.
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek a projekt honlapján (<http://natura2000.nimfea.hu/20076.htm>).
3. A tervekészítés előzetes tájékoztatója előtt telefonos, postai és e-mailes kapcsolatfelvétel történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, gazdálkodókkal, a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a zöldhatósággal (Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a vízügyi igazgatósággal (Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság) és az erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül és postai úton jutott el az érintettekhez.

A fenntartási terv első változatának megvitatása:

1. Fórum (2014. augusztus 21. Jászberény, résztvevők száma: 13 fő): A fent részletezett tájékoztatósi lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadász-társaságok, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdász, a helyi gazdaszövetkezet és a Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.

2. Terepbejárás (2014. augusztus 21. Jászberény, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kjKTT természetvédelmi őre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20076.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjKTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Borsóhalmi-legelő Natura 2000 területtel érintett települések képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a kjKTT területén működő vadásztársaság (Lehel Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdászok,
5. Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság,
6. Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
8. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
9. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
10. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kapnak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanezen levélben értesítést kapnak a dokumentáció véleményezhetőségéről és a kifüggesztés időpontjáról.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Jászágó település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

Jászárokszállás település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Jászberény település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Jászkóhalma település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 76-an)	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Vadásztársaság (Lehel Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Falugazdász (összesen 4-en)	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	levél formájában	részben igen	az Igazgatóság által a szűkített társaság megadott műszaki alapadatok beépültek a vízgazdálkodási fejezetbe
Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	kezelési javaslatok
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

Mérsékelt meleg-száraz éghajlatú terület. Az évi napfénytartam 1950 óra körül alakul. Az évi középhőmérséklet 10,1-10,3 °C. A vegetáció időszak átlagos hőmérséklete 17,3 °C. A csapadék évi összege 500 és 530 mm közötti, de a középső területen kevéssel meghaladja az 530 mm-t. Az ariditási index 1,33-1,38, a középső vidéken 1,30 alatt alakul. A leggyakoribb szélirány az ÉK-i, utána a Ny-i és a DNy-i következik; az átlagos szélesség 2,5 m/s körüli. Ezek az éghajlati adottságok ezen a domborzaton (az emberi hatásokkal összadódva) alapvetően a sztyeppei közösségek kialakulásának kedveznek, mint amilyenek a Natura 2000 területen élnek.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Jászság területe összességében száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos.

A terület meghatározó folyója a Tiszába torkolló Zagyva. Vízyűjtője jelentős, 5677 km², vízhozama 9.5 m³/s, teljes hossza 179 km, melyből közel 130 km a Jászság területén folyik keresztül. A Zagyvába torkolló vízfolyások a legjelentősebbek a Tarna, (hossza: 105 km, vízyűjtője 2116 km²), valamint a hozzá kapcsolódó Ágói-patak; továbbá a Rekettyes-ér és a Tápíó (hossza 59 km, vízyűjtője 898 km²). A felsorolt felszíni vízfolyások vizeinek minősége javarészt II. osztályú. A gyakran vízhiányos térség vízpótlásának megoldására, a belvizek szabályozására, illetve az tiszai-zagyvai árhullámok mérséklésére a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság a Jászsági-főcsatorna Zagyvai-ágának meghosszabbítását tervezi.

A Zagyván és a Tápíón a kora tavaszi, a Tarnán inkább a kora nyári árvizek a jellemzőek, a kisvizek az ősszel gyakoriak. A Tarna és a Zagyva árvizeinek apasztására szolgálnak a Borsóhalmi és Jászteleki vésztározók. A kilencvenes évek végéig nem, ám az utóbbi évtizedben több alkalommal is voltak le jelentős árhullámok a Zagyván és a Tarnán, így a vésztározók megnyitása vált szükségesé. Legutóbb 2010 májusában és júniusában, amikor a tervezési terület is tartósan vízborítás alá került. A vésztározásnak fontos természetvédelmi vonatkozásai vannak: a vízborítás az adott évre jelentősen megváltoztatja az élőhely jellegét; vízhez kötődő madarak – köztük védett, illetve közösségi jelentőségű fajok – nagy tömegeit vonzza a területre, amelyek egy része fészkelésbe is fog. A vésztározók nyár eleji-közepi apasztása e fajokat veszélybe sodorhatja, a közösségi jelentőségű szikes gyepi élőhelyek számára káros, illetve vélhetően a vésztározás vezetett a közösségi jelentőségű, jelölő nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) és ürge (*Spermophilus citellus*) állatfajok eltűnéséhez. A terület belvizeit kiterjedt csatornahálózat gyűjti össze. A Zagyva-szakasz mentén számos holtág található.

1.1.3. Talajtani adottságok

A táj talajai a felső-pleisztocén futóhomokon, az arra 0,5-2 m vastagságban települt homokos löszön, valamint a patakok hordalékkúpjainak lösziszapján alakultak ki. A réti csernozjom talaj földminőségi besorolása tág tartományban változik. A csernozjom jellegű homoktalaj mechanikai összetétele homokos vályog, termékenység besorolása 30-40. A kiemelkedéseken található alföldi mészlepedékes csernozjom talajoké a humusztartalomtól függően 50-95. A nem szikes, agyag szemcse-összetételű réti talajok és a réti öntéstalajok termékenység besorolása a 45-65 talajminő-

ségi kategória. A kistáj területének körülbelül a felén 5 különböző szikes talajtípus található. A mélyben sós és mélyben szolonyeces réti csernozjomok 9, ill. 3%-nyi területet borítanak, és viszonylag kedvező földminőségi besorolásúak.

1.2. Természeti adottságok

A területen 2012-ben élőhely-térképezésre került sor (lásd térképmelléklet), az Általános Élőhelyosztályozási Rendszer (Á-NÉR) kritériumrendszerét követve. Az élőhely-térképezés során pontos adatokhoz jutottunk az élőhely-foltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, mely tervezési alapot is biztosított a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához. Az alábbi táblázat összegzi a területen megtalálható egyes élőhely-típusok kiterjedését. A hibrid kategóriák esetén az azt alkotó élőhelyek kiterjedésére nagyságrendi becslést adunk úgy, hogy a hibrid élőhely-kategóriát képző élőhelyek számával elosztjuk az adott folt területét.

Élőhely neve	Á-NÉR kód	Kiterjedés (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti növényzet	B2	2,2	0,14	-
Nem zsombékoló magassárrétek	B5	9,5	0,61	-
Zsíókás és sziki kákás szikes mocsarak	B6	0,7	0,04	1530
Csatornák, szabályozott patakok, mesterséges tavak parti zónájában és közvetlen partközeli víztestében kialakult fragmentális mocsarak és kisebb hínarasok	BA	58,2	3,75	-
Ártéri mocsárrétek	D34	144,2	9,27	6440
Ürmöspuszták	F1a	2,0	0,13	1530
Cickóros puszták	F1b	494,6	31,80	1530
Szikes rétek	F2	457,9	29,44	1530
Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	0,2	0,01	1530
Üde mézpázsitos szikfokok	F4	7,1	0,45	1530
Kötött talajú sztyeprétek (löss, agyag, nem köves lejtőhordalék, tufák)	H5a	14,0	0,90	6250
Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok	OB	152,8	9,82	-
Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	OC	0,9	0,06	-
Magaskórós ruderalis növényzet	OF	8,9	0,57	-
Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet	OG	2,5	0,16	-
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	3,9	0,25	-
Spontán akácok	S6	0,4	0,02	-
Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok	S7	7,8	0,50	-
Agrár élőhelyek	T (T1, T10)	142,1	9,09	-
Egyéb urbán területek	U (U4, U7,	44,2	2,90	-

	U10, U11)			
tavak	U9	1,4	0,09	-
Összesen		1555	100	

A terület jelentős részét pannon szikes sztyeppék élőhelytípusba sorolható szikes karakterű legelők és kaszálók borítják. A terület Ny-i és középső részei inkább szikesek: padkás, szikeres, ürmös, állományok is előfordulnak a szikes rétekekkel együtt. Védett növényfajaik a réti őszirózsa (*Aster sedifolius*) és a korcs nőszirm (*Iris spuria*). Kelet felé haladva egyre több rontott, az intenzív használat miatt gyomos gyeppel jellemző, az ÉK-i K-i széleken mocsárrét jellegű, nem szikes karakterű állományok is találhatóak. A terület szükség tározóként üzemel, vélhetően az ismétlődő árasztások is hozzájárulnak a degradálódáshoz és a „kiédesedéshez”. Nagy része a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében van. A szikes gyepekkel borított felszínek legmélyebb térszínein asztatikus vízháztartású szikes mocsarak találhatóak. A magasabb löszös hátakon kis kiterjedésben szegényesebb fajkészletű löszgyepek díszlenek. Kimagasló a terület természet- és tájvédelmi értéke. Jelentősebb természeti értékek: kék vércse (*Falco vespertinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), parlagsas (*Aquila heliaca*). Árvizes, csapadékos években az elárasztott legelő a vízmadarak nagy csapatainak állandó vagy ideiglenes élőhelye.

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	B
6250*	Síksági pannon löszgyepek	D
6440 (újonnan előkerült)	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> mocsárrétjei	Javasolt érték: D

* kiemelt jelentőségű

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:

1530*

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhely előfordulási területeit lásd a mellékletben. A területre jellemző élőhely, alapvetően meghatározza annak képét. A teljes területet behálózza, gyakorlatilag „ebben helyezkedik el” a többi élőhelyfolt domborzati, vízháztartási és emberi kezelési viszonyok hatására.

Élőhely kiterjedése a területen:

849,5 ha. A Natura adatlapon 775 ha szerepel. Az eltérés oka, hogy a 2013-as részletes élőhelyterképezés adatai alapján pontosabb kiterjedési értéket lehetett megadni.

Élőhely jellemzése:

A hatalmas kiterjedésű élőhelyfolt erősen mozaikos képet mutat. Mind emberi létesítmények (tanyák, mezőgazdasági létesítmények, csatornák, szántók, stb.) szabdalják fel, illetve a természetes domborzati viszonyok is megjelennek. Nagy szikes rétfoltok, illetve cickórosok uralkodnak, jellemző a magyar sóvirág (*Limonium gmelinii* subsp. *hungarica*), előfordul a sziki üröm (*Artemisia santonicum*), a mélyebben fekvő üdébb foltok a kiszáradás miatt gyomosodtak, ugyanakkor megjelennek olyan fajok is, mint a bárányparéj (*Camphorosma annua*) vagy a homoki ballagófű (*Salsola kali*). A szikfok-szerű állományok pedig a túlzott taposás miatt felnyíltak. Sziki magaskóróست csak nagyon kis mennyiségben, egy foltban térképeztük, a korcs nőszirm (*Iris spuria*) sűrűbb állománya miatt. Az élőhelyen látható nyomai voltak, hogy a 2010-es árvíz idején hosszán tartó magas vízborítás volt jelen, majd az aszályban kiszáradt, gyomosodott.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Az élőhelyfoltok besorolása 2-es ill. 3-as kategóriájú a Seregélyes-féle skálán. Jobb vízellátottságú években valószínűleg inkább a nagyobb érték felé mutathat.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely alapvetően nem veszélyeztetett, bár az éghajlati változásokkal az ide tartozó (al)típusok között súlyponteltolódás következhet be, pl. a szikes rét felől a szikfokok irányába.

Veszélyeztető tényezők:

- gazdálkodás intenzívebbé válása
- gyepterület átalakítása szántóvá
- kaszálás felhagyása/hiánya
- intenzív legeltetés
- alullegetetés
- pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte
- csatornázás
- árvíz
- aszály és csapadékmennyiség csökkenés

Az élőhely jellegét alapvetően megváltoztató beavatkozások, mint a beszántás, a hosszú távú (több hónapos nyári) elárasztás, vagy a terület teljes lecsapolása. Az állattartás teljes felhagyása is problémás, ennek következtében idegenhonos inváziók előretörése várható.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Fajnév	Populáció (A-D)
II., IV.	kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	D

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Fajnév	Populáció (A-D)
II., IV.	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>)	B
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., IV.	dunai tarajos götte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	C
II.	nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	D
II., IV.	ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	D

nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)

Irányelv melléklete:

Faj előfordulásai a területen:

Állomány nagyság (jelölés):

Állomány nagyság (tervkészítés-kor):

Állomány változásának tendenciái és okai:

Faj veszélyeztetettsége:

Veszélyeztető tényezők:

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Írányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a területen található vizes élőhelyeken általánosan előfordul, egyes esetekben tömeges.
Állomány nagyság (jelölés):	C (V)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	C (0 – 2%-a a hazai állománynak) A megalapozó vizsgálat során az állomány nagyság becslése DISTANCE módszerrel, vonal transzektek menti távolságméréssel történt (Buckland és mtsai, 2004). Az állomány nagyságot a tervezési területen található potenciális vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) szaporodó- és élőhelyek területére számítottuk ki (32.6 ha), amely 1073.0 ± 299.9 egyed/ha, az egész területre számítva 35006.0 ± 9786.3 egyed. Az észlelési valószínűség nem volt minden mintavételi egység esetében maximális, ezért a becslést a potenciális egyedszám minimumának kell tekinteni. A becslés alapján a területen az állomány nagyság 35000-45000 egyed.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, az adatlapon korábban nem szerepelt egyedszám.
Faj veszélyeztetettsége:	Mérsékelten veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • pásztorokodás felhagyása, legeltetés hiánya • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • közúti közlekedésből eredő sérülés vagy pusztulás • csatornázás • aszály és csapadékmennyiség csökkenés <p>Az alkalmas szaporodó helyek kiszáradhatnak az ebihalak metamorfózisa előtt, továbbá a legeltetés hiánya csökkentheti az alkalmas élőhelyek kiterjedését.</p>

dunai tarajos göte (*Triturus dobrogicus*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>) a terület jobb vízháztartású vizes élőhelyein, főként csatornáknban fordul elő.
Állomány nagyság (jelölés):	C (V)
Állomány nagyság (tervkészítés-kor):	C (0 – 2%-a a hazai állománynak) A megalapozó vizsgálat során az állomány nagyság becslése DISTANCE módszerrel, vonal transzektek menti távolságméréssel történt (Buckland és mtsai, 2004). Az állomány nagyságot a tervezési területen található potenciális dunai tarajos göte (<i>Triturus dobrogicus</i>) szaporodó- és élőhelyek területére számítottuk ki (32.6 ha), amely 15.72 ± 8.54 egyed/ha, az egész területre számítva 10860.0 ± 5891.4 egyed. Az észlelési valószínűség nem volt minden mintavételi egység esetében maximális, ezért a becslést a potenciális egyedszám minimumának kell tekinteni. A becslés alapján a területen az állomány nagyság 11000-18000 egyed.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, az adatlapon korábban nem szerepelt egyedszám.
Faj veszélyeztetettsége:	Mérsékelten veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • közúti közlekedésből eredő sérülés vagy pusztulás • csatornázás • aszály és csapadékmennyiség csökkenés <p>Az állóvizek vízháztartásának megváltozása, a lárvák kifejlődése előtti kiszáradása veszélyezteti a fajt.</p>

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
diófacincér	<i>Aegosoma scabricorne</i>	V	Elsősorban öreg ártéri erdők, idős faállományok, valamint lakott települések, temetők, parkok, fasorok idős fainak jellemző állata.
orrszarvúbogár	<i>Oryctes nasicornis</i>	V	Elterjedt a hegyvidék alacsonyabb régióiban, a dombvidéken és a síkságon. Elsősorban természetközeli állapotú, idős tölgyesekben él. Lárvája leginkább tölgyek (<i>Quercus</i>) korhadó tuskójában, földbe mélyedő gyökérrészeiben fejlődik legalább 2-3 évig. Hazánkban természetes élőhelyein nem gyakori.
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	FV	Magyarországon kiemelt jelentőségű természeti érték
kék vércse	<i>Falco vespertinus</i>	FV	Magyarországon kiemelt jelentőségű természeti érték

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1.3.1.1. táblázat) és a helyrajzi számok (1.3.1.2. táblázat) alapján egyaránt jellemeztük.

1.3.1.1. táblázat: Főbb területhasználati ágak aránya CORINE alapján

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Száraz gyepek, sztyeppék	5.00
Szikes gyepek és szikes mocsarak	50.00
Felülvetett gyepek	25.00
Mocsár, láp, emerz mocsári növényzettel borított területek	5.00
Extenzív művelésű szántóföldek (pl.: váltógazdálkodás rendszeres ugaroltatással), felhagyott szántók, ugarok)	15.00
Összesen	100

1.3.1.2. táblázat: Főbb művelési ágak aránya földhivatali nyilvántartás alapján

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
szántó	140,75	9,05
rét	5,82	0,37

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
legelő	1225,1	78,8
erdő	4,6	0,28
művelésből kivett	179,28	11,5
Összesen	1555,53	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

1.3.2.1. táblázat: Tulajdoni viszonyok megoszlása szektoronként

Tulajdonos	Terület arány (%)
Magántulajdon	58,44
Állami tulajdon	3,85
Önkormányzatok	2,18
Korlátolt felelősségű társaság	0,2
Mezőgazdasági TSZ	34,7
Vízgazdálkodási társulat	0,63

A tervezési terület nagyobb része magántulajdonban (kb. 60%), kisebb része pedig mezőgazdasági termelősövetkezetek kezében (35%) van. A terület egyharmada, mintegy 500 ha a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1 Mezőgazdaság

A Borsóhalmi legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület tipikus példája az alföldi szikespusztai gyepek-szántó mozaikjából álló tájnak. A pusztai egyhangúságot kisebb erdőfoltok, fasorok törlik meg. A mára csak nyomokban fellelhető járszási tanyás gazdálkodás sajátos módon alakította ki a mára jellemző természeti képet. A térségben itt a legnagyobb a fennmaradt gyepek aránya. A Natura 2000 terület szinte teljes egészét gyepeként használják, a tulajdonviszonyok (nagy részben nemzeti parki vagyonkezelés) ezt hosszú távon biztosítják. A HNPI vagyonkezelésében lévő területeket a gyepegazdálkodási előírások figyelembe vételével hasznosítják a bérlők. A területen a legeltetés egy mintegy 300 állatból álló marhaállománnyal, illetve egy 360 és 180 állatból álló juhállománnyal történik. A magántulajdonban lévő területeket főleg kaszálják.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőállomány jellemzése:

A Borsóhalmi legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet két üzemtervezett erdő alrészlet (Jászberény 330A, 348A) érinti, mely 1,59 hektáron helyezkedik el. Az alrészletek jelenlegi fatípusa akác, a távlati célállomány pedig hazai nyaras. Az erdőrészletek állami tulajdonban vannak, nem védett természeti területen lévő erdők, rendeltetésük alapján faanyagtermelők.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület a I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzethez tartozik.

Fő jellemzőiben homogén apróvadas területnek tekinthető. A vadgazdálkodási körzet országosan kiemelkedő mezei nyulas, fácános és őzes területeket tartalmaz.

A tervezési területen a nyúl állományai igen jók, gazdálkodási szempontból hagyományosan különösen a mezei nyúl (*Lepus europaeus*) befogása volt meghatározó. A körzet területén több területen maradt fenn jelentős fogoly (*Perdix perdix*) populáció. A körzetben a vaddisznó (*Sus scrofa*) folyamatosan megjelenik, de tartós megtelepedése még nem következett be. A fogoly (*Perdix perdix*) állománya országszerte kritikusan lecsökkent, a mezei nyúl (*Lepus europaeus*) szintén évek óta csökkenően van – a térségben is.

A szélsőségesen csapadékos évek – különösen vésztározás esetén – a mezei nyulak állományát jelentősen lecsökkentik, így történt ez 2010-ben is. Megfelelő élőhelyi adottságok (mozaikos, természetes elemekben gazdag élőhely) és táplálékbázis (őszi-téli kritikus időszakban) mellett ugyanakkor a nyúlállomány gyorsan képes regenerálódni. A Jászsági erdők nagyrészt monokultúrák, így vadeltartó képességük összességében gyenge. Az őz (*Capreolus capreolus*) állomány a nyaras és a kocsányos-tölgyes telepítésekben okoz erdőgazdasági kárt.

Halászat, horgászat

A tervezési terület határain belül halászatra, horgászatra alkalmas természetes víztestek nem találhatóak.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A Jászságban a szántóterületek utáni igény folyamán a korábban mocsaras vidéket lecsapolták, mára a Jászság alapvetően szántók uralta tájjá változott. A lecsapolások eredményeként a Borsóhalmi legelő területe is erősen vízhiányos. A releváns vízgyűjtő-gazdálkodási tervben is megjelenik ez a probléma, melynek kezelésére intézkedéseket fogalmazznak meg.

A Natura 2000 terület kisebb részben a 2-10. Zagyva, nagyobb részben a 2-11. Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási alegység része. Az É-i rész vizeit az erősen módosított Ágói-patak (AEP259) vezeti a Tarnába, a többi területen több belvízcsatorna (Nyugati-Gyilkos-csatorna, Keleti-Gyilkos-csatorna és árokrendszereik) a Zagyvába vezeti a vizeket. Az Ágói-patakot és a Nyugati-Gyilkos-csatornát összeköti a Borsóhalmi-csatorna (Borsóhalmi-csatorna, Nagy-ér).

A csatornák árokrendszerei igen sűrűk, ez a Natura terület K-i részére, Jászfákóhalma külterületére jellemző, ott a meliorációs árkok uralkodnak a tájban.

A Tarna vízgyűjtő alegység (2-11) a Gyöngyös-Tarna vízrendszerre terjedt ki, részben az Észak-Alföldi Hordalékkúp-síkság, részben a Mátravidék területén található. Az alegység területi határait, a domborzatilag zárt egységet alkotó és vízrajzilag is önálló Tarna vízrendszer természetes vízvásztói jelentik.

A Natura 2000 terület jelentős része a Borsóhalmi kijelölt szükségtározóban (2060 ha, 24 millió m³ befogadóképesség) helyezkedik el. A szükségtározó funkciója a térség árvízi biztonságának biztosítása, feltöltésére (használatára) minősített árvízi helyzet elrendelésekor kerül sor. A tározó határait kelet felől a Tarna jobb parti árvízvédelmi töltése, dél felől a 31. számú főút Zagyva és Tarna közti szakasza, illetve a Zagyva bal parti árvízvédelmi töltése, nyugat felől természetes terepvonulat, il-

letve a 3203. számú Jászberény-Gyöngyös összekötő út, észak felől az Ágói-patak jobb parti árvízvédelmi töltése jelenti.

A Borsóhalmi tározó elöntésére rendkívüli árvízi helyzetben számítani kell, amely a Tarna jobb parti árvízvédelmi töltésének megnyitásával történik.

Az árvízi tározó megnyitására első ízben az 1999. júliusi, a térségben az eddigi legnagyobb vízállást hozó árhullám levonulása során került sor, majd 2000 áprilisában. 2010 május végén és június elején a szélsőséges hidrometeorológiai helyzet miatt két alkalommal is üzembe kellett helyezni a tározót. Vélhetően ezek az elárasztások vezettek a jelölő nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) és az ürge (*Spermophilus citellus*) állományának eltűnéséhez.

1.3.3.5. Turizmus

A területen jelenleg intenzív turizmus nem jellemző, azonban a folyamatban lévő HELICON Life pályázat keretében többek között gyalogos és kerékpáros tanösvény, illetve egy látogatóközpont is kialakításra kerül, ami jelentősen megnöveli majd a turizmust a területen.

1.3.3.6. Ipar

A Jászság területén közel egy évtizede kezdődtek el a szélerőművek telepítésével kapcsolatos engedélyezési eljárások. Jelenleg Jászberény környékén egy több turbinából álló szélerőműpark rendelkezik már a szükséges engedéllyel.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A területet kettéválasztja a Jászárokszállást Jászberénnyel összekötő 3203 sz. műút. Madárvédelmi szempontból jelentős veszélyeztető tényezőt az elektromos légvezetékek és tartóoszlopaik jelentik: a nagytestű madárfajok (ragadozók, lúdalakúak, stb.) számára jelentenek veszélyforrást ütközés illetve áramütés veszélye miatt.

2. Felhasznált irodalom

- BARANYI, T., KOROMPAL, T., JÓZSA Á. CS., KOZMA P. (2006): *Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1838). In: Varga, Z. (ed.): *Natura 2000 fajok kutatása I. – Natura 2000 species studies I.* [Dél-Nyírség-Bihari Tájvédelmi és Kulturális Értékőrző Egyesület, Debrecen. pp. 3-69.]
- BÁNÓ, L. (1943): *Hydroecia leucographa* Bkh. Budán. *Folia entomologica hungarica* 8: 102.
- BORKHAUSEN, M. B. (1972): *Naturgeschichte der Euroäischen Schmetterlinge nach systematischer Ordnung. 4. Teil: Der Phalaenen zweite Horde: Eulen* [Varrentrap C Wenner, Frankfurt. 809 pp.]
- BOURSIN, C. (1961): Zum Artikel von Herrn Friedrich König über *Hydroecia leucographa* Bkh. [Entomologische Zeitschrift 71.]
- BUSCHMANN, F. (1998): Újra megtaláltam a „Jászsági borelli-t”! [Folia Historico-Naturalia Musei Matrensis 23: 255-257.]
- CARBONELL, J., CERVELLO, A. (1991): Nova treballa de *Gortyna borelii* Pierret a Catalunya i altres heterócercs recollits a Saló (Bages) el novembre de 1991. [Butlletí de la Societat Catalana de Lepidopterologia, Barcelona 68: 27-28.]
- CHALMERS-HUNT, J. M. (1972): Notes on the Discovery of the Larva and Pupa in Britain of *Gortyna borelii* Pierret: Fisher's Estuarine Moth. [Entomologist's Record and Journal of Variation 84: 52-53.]
- DUMONT, C. (1909): Note sur *Gortyna borelii* Pierret (Lep. Noctuidae). [Bulletin de la Société Entomologique de France. 286-287.]
- DUMONT C, 1925-1926. Observations biologiques sur les *Hydroecia* Françaises. [Encycl. Ent. 1: 53-72.]
- ERNST, M. (2005): Verbreitung der Haarstrangwurzeleule (*Gortyna borelii* Pierret 1837) in Hessen. [Naturschutz und Landschaftsplanung 37 (12): 376-383.]
- FISHER, J. B. (1971): *Gortyna borelii* Pierret (ssp. *lunata* Freyer?): a new British moth. [Entomologist's Record and Journal of Variation 83: 51-52.]
- GIBSON, C. (2000): The conservation of *Gortyna borelii lunata* Freyer (Lep: Noctuidae). [Entomologist's Record and Journal of Variation 112: 1-5.]
- GOATER, B. (1973): A note on rearing *Gortyna borelii* Pierret (Lep., Noctuidae). [Entomologist's Gazette 24: 12-14.]
- GYULAI, P. (1987): Notes on the distribution of *Gortyna borelii lunata* Freyer in the Carpathian Basin. [Nota lepidopterologica 10 (1): 54-60.]
- HART, C. (1998-99): An estimate of the range and population levels of Fisher's estuarine moth (*Gortyna borelii lunata* Freyer), (Lep.: Noctuidae) in Essex, July and October 1996. [British Journal of Entomology and Natural History 11: 129-138.]
- HILL, J., RINGWOOD, Z. & ROUSE, T. (2002): Distribution and status of *Gortyna borelii* Pierret ssp. *lunata* Freyer (Lep.: Noctuidae) in southeast England. [Entomologist's Record and Journal of Variation 114: 49-53.]
- IPPOLITO, R., PARENZAN, P. (1978): Contributo alla conoscenza delle *Gortyna* Ochs. Europee (Lepidoptera, Noctuidae). [Entomologica, Bari 14: 159-202.]
- PIERRET, M. (1837): Description d'une nouvelle espèce du genre *Gortyna* (Treits). [Annales de la Société Entomologique de France VI: 449-451.]
- PLATTS, J. (1981): Observations on the egg-laying habits of *Gortyna borelii lunata* Freyer in the wild. [Entomologist's Record and Journal of Variation 93: 44.]
- RADOVANOVIC, E. (1972): Pojava rijetke Noctuidae *Gortyna borelii* Pierr. u Jugoslaviji. [Acta entomologica Jugoslavica 7 (2): 71-72.]
- RAUCH, H. (1976): Die Zucht von *Gortyna borelii* (Lep., Noctuidae). [Entomologische Zeitschrift 86: 214-216.]
- RINGWOOD, Z. (2011): Possible Special Area of Conservation *Gortyna borelii lunata* (Fisher's

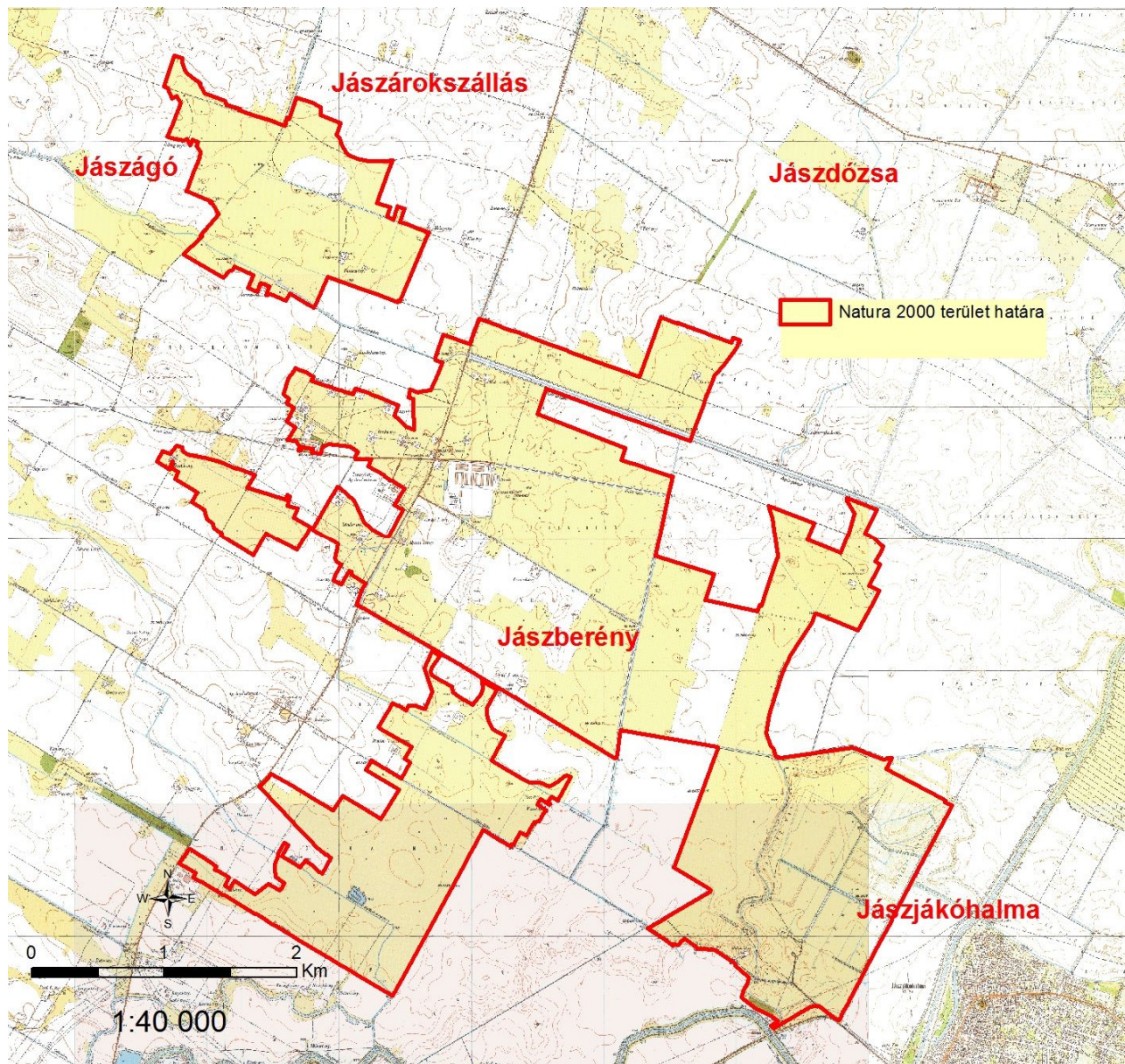
- Estuarine Moth) [Hamford Water, Essex - Selection Assessment Document]
- RINGWOOD Z K, 2004a. The Ecology and Conservation of *Gortyna borelii lunata* (Lepidoptera: Noctuidae) in Britain. [PhD thesis, University of Essex.]
- RINGWOOD Z, 2004b. Fisher's Estuarine Moth: an Essex speciality. In: Goodey B, (ed.) The Moths of Essex. [Wimbish: Lopinga Books, pp. 6-16.]
- RINGWOOD Z, 2006. The conservation of *Gortyna borelii lunata* (Fisher's Estuarine Moth) on a landscape-scale through agri-environment schemes. [Essex Naturalist 23:89-96.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2000): A study of *Gortyna borelii lunata* Freyer (Lep.: Noctuidae): Results from the first season of behavioural observation sessions. [Entomologist's Record and Journal of Variation 112: 93-99.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2002a): Observations on the ovipositing strategy of *Gortyna borelii* Pierret, 1837 (Lepidoptera, Noctuidae) in a British population. [Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae 48 (2). 89-99.]
- RINGWOOD, Z., GARDINER, T., STEINER, A., HILL, J. (2002b): Comparison of factors influencing the habitat characteristics of *Gortyna borelii* and its larval foodplant *Peucedanum officinale* in the United Kingdom and Germany. [Nota lepidopterologica 25 (1): 23-38.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2004): Conservation management of *Gortyna borelii lunata* (Lepidoptera: Noctuidae) in the United Kingdom. [Journal of Insect Conservation 8: 173-183.]
- RONKAY, L. (2001): *Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1839) országos értékelése. [(Kézirat – unpublished paper) MTM Állattára, Budapest, 3 pp.]
- IPPOLITO, R., PARENZAN, P. (1978): Contributo alla conoscenza delle *Gortyna* Ochs. Europee (Lepidoptera, Noctuidae). [Entomologica, Bari 14: 159-202.]
- JOYCE D & PULLIN A, 2002. *Gortyna borelii* pilot study. [December 2002. Unpublished report for English Nature.]
- KOKOT, A. (2001-2002): *Gortyna borelii* Pierret, 1837 (Lepidoptera: Noctuidae) gatunek nowy dla fauny Polski. *Gortyna borelii* Pierret, 1837 (Lepidoptera: Noctuidae) new to the Polish fauna. [Acta entomologica silesiana 9-10: 87.]
- KOROMPAI, T., KOZMA, P. (2005): A *Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1843) elterjedésének vizsgálata a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén (Lepidoptera: Noctuidae). [Folia Historico-naturalia Musei Matrensis 29: 209-212.o.]
- KOVÁCS, L. (1955): The occurrence in Hungary of *Hydroecia leucographa* Bkh., with new data on its life history. [Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae 1. 323-329.o.]
- KÖNIG, F. (1941): A *Hydroecia leucographa* Bkh. új lelőhelyei a Bánságban. [Folia Entomologica Hungarica 6: 48-63.]
- KÖNIG, F. (1959): Beiträge zur Kenntnis der Lebensweise von *Hydroecia leucographa* Bkh. [Folia Entomologica Hungarica (Series Nova) 12: 481-493.]
- KÖNIG, F. (1960b): Erfolgreiche Eizuchten von *Hydroecia leucographa* Bkh. [Entomologische Zeitschrift 70 (5-7): 69-75.]
- LE CERF, F. (1911): Sur *Hydroecia leucographa* Bkh. var. *borelii* Pierret (Lep.). [Bulletin de la Societe Entomologique de France. 217.]
- LE CERF, F. (1925-26): Caractères sexuels de quatre *Hydroecia* françaises. [Encyclopédie Entomologique, Série B, B/3 1: 73-87.]
- NAGY, L. (1942): A *Hydroecia leucographa* Bkh. újabb lelőhelye Vácon. [Folia entomologica hungarica 7: 96-97.]
- OROZCO I SANCHIS, A., OROZCO I SANCHIS, R. (1985): *Gortyna borelii* (Pierret, 1837) nou per a la Faun Iberica, i confirmacio de la presencia a Catalunya d'*Episema glaucina* (Esper, 1789) (Lepidoptera, Noctuidae). [Treballs de la Societat Catalana de Lepidopterologia, Barcelona 7: 49-50.]
- PEKARSKY, P. (1961): Ein fund von *Hydroecia leucographa* Bkh. [Entomologische Zeitschrift 71 (4): 44-45.]

- STEINER, A. (1985): Bemerkungen über *Gortyna borelii* in Südwestdeutschland (Lepidoptera: Noctuidae). [Entomologische Zeitschrift 95 (12): 161-173.]
- STEINER, A. (1998): *Gortyna berlii*. In: Ebert G. (ed): Die Schmetterlinge Baden – Württembergs, Band 7. Nachtfalter V. – Spezieller Teil: Noctuidae. [Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart. – p. 79-86.]
- SUM, SZ. (2001): Beszámoló a védett nagy szikibagoly-lepke populációinak állapotát érintő vizsgálatokról Hajdú-Bihar megyében [jelentés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság részére (kézirat)]
- SUM, SZ. (2008): A nagy szikibagoly-lepkéről [*Gortyna borelii* (Pierret,1837)], valamint előfordulásáról a Körös-Maros Nemzeti Park működési területén [a faj tárgyalása és kutatási jelentés a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság részére (kézirat), 359 o.]
- SZABÓ, S. (1993): Nagy sziki bagolylepke (*Gortyna borelii lunata*) a debreceni Nagyerdőn. [Calandrella, Debrecen 7 (1-2): 148.]
- TARPEY T, 1999. Sea Hog's Fennel (*Peucedanum officinale*) and Fisher's Estuarine Moth (*Gortyna borelii lunata*) in Hamford Water. [Unpublished report for English Nature.]
- VARGA, Z., BARANYI, T., (2003): A nagy szikibagoly-lepke (*Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1838)) természetvédelmi akcióterve. [Debrecen. 34 pp.]
- WARNECKE, G. (1959): Über die Verbreitung von *Hydraecia leucographa* Borkh. sowie Beschreibung einer neue Form (Lep. Noct.). [Entomologisches Nachrichtenblatt Österreich und Schweizer Entomologen 11 (1): 4-6.]
- YLLA, J., MACIA, R., BLAZQUEZ, A., HERNANDEZ, J. (2001): *Gortyna borelii* (Pierret, 1837) nueva especie para la fauna aragonesa (Lepidoptera, Noctuidae). [Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa 28: 119.]

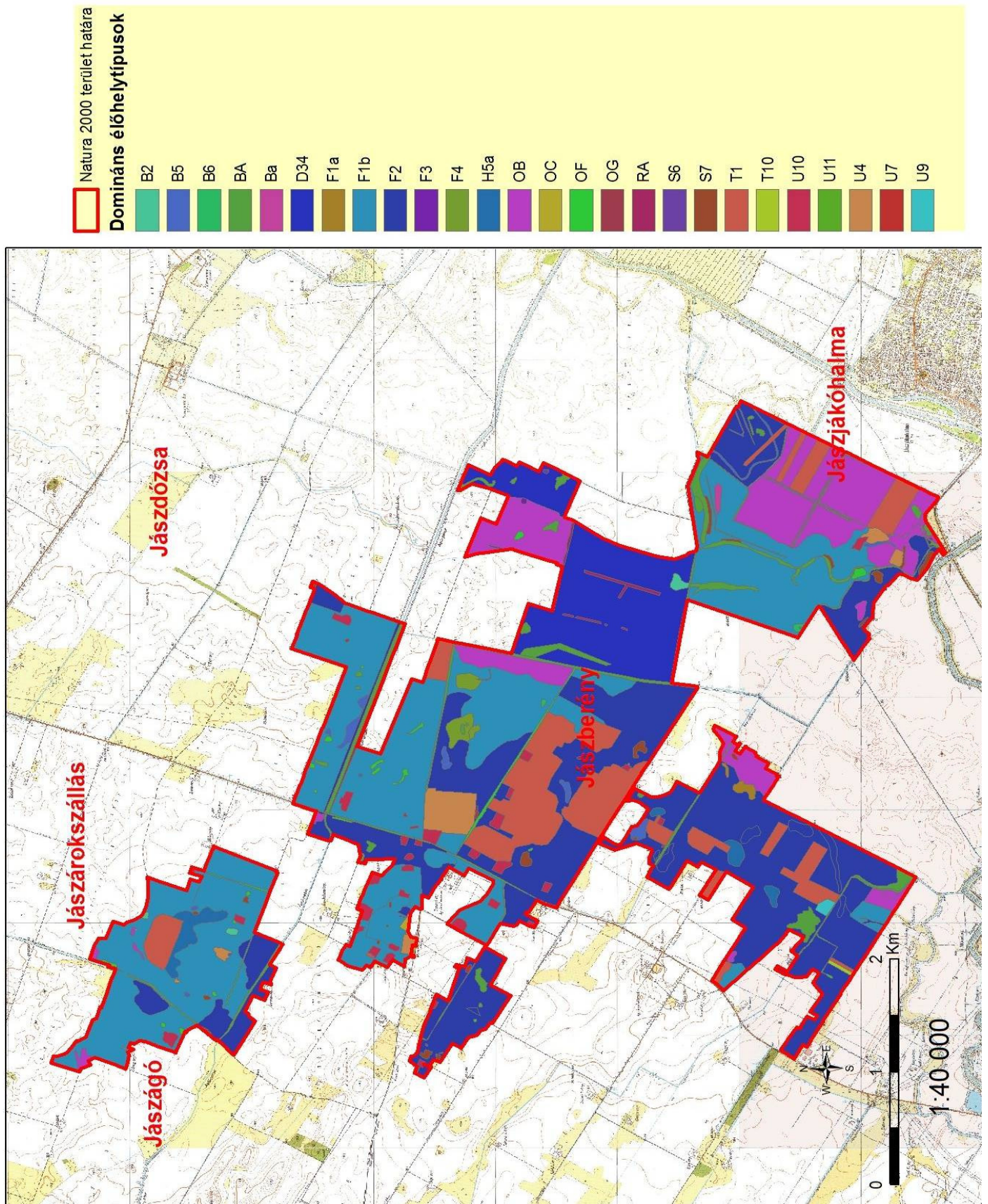
3. Térképek

3.1. A tervezési terület áttekintő térképe (2014)

3.2. Domináns élőhelytípusok (2013.06.11.)

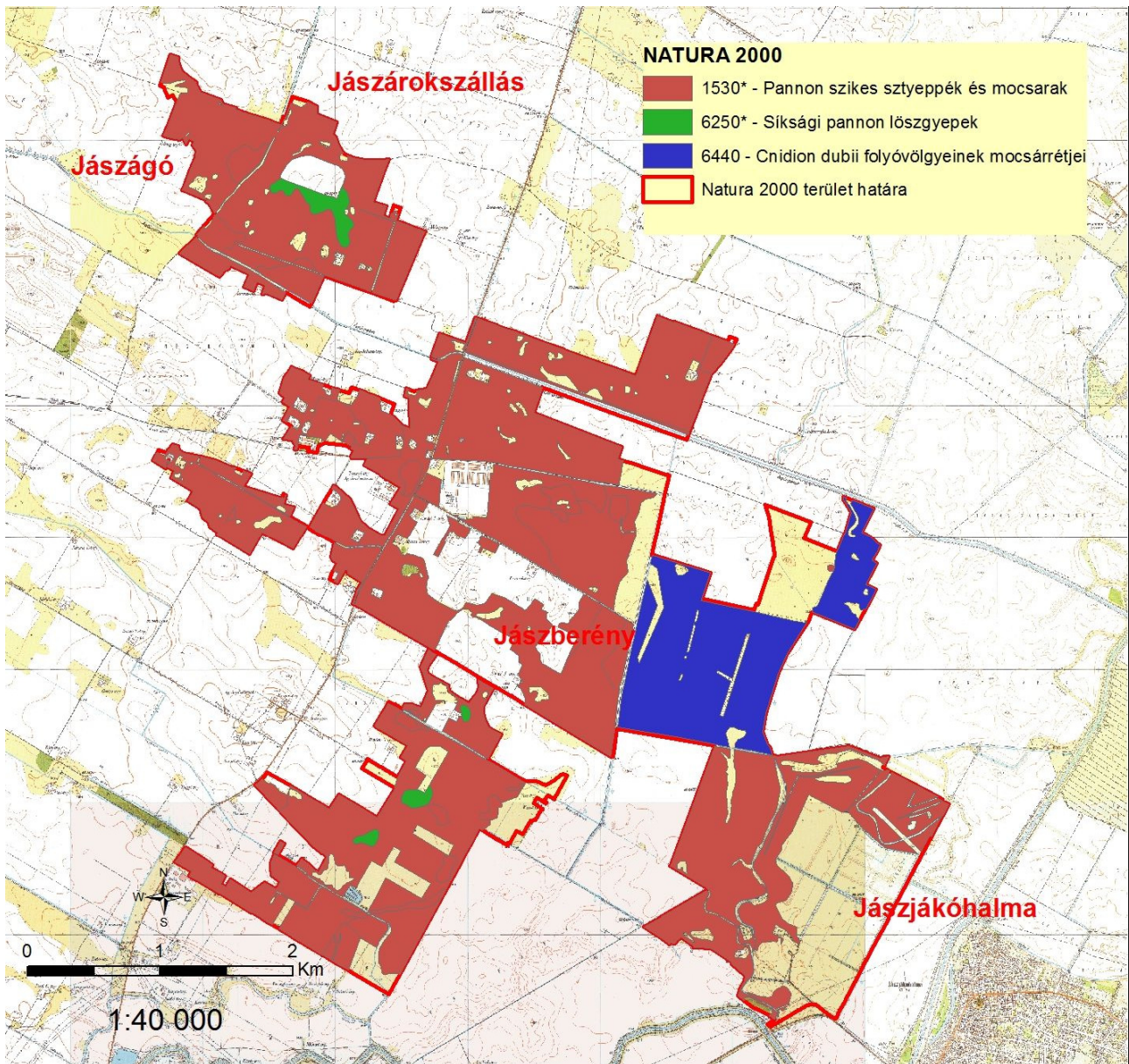

3.2.1. Jelmagyarázat a domináns élőhelytípusokhoz

B2	Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet
B5	Nem zsombékoló magassásrétek
B6	Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
BA	Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál
D34	Mocsárrétek
F1a	Ürmös puszták
F1b	Cickórós puszták
F2	Szikes rétek
F3	Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok
F4	Üde mézpázsitos szikfokok
H5a	Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek
OB	Jellegtelen üde gyepek
OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
OF	Magaskórós ruderális gyomnövényzet
OG	Taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
S6	Nem őshonos fafajok spontán állományai
S7	Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok
T1	Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
T10	Fiatallalparlag és ugar
U10	Tanyák, családi gazdaságok
U11	Út- és vasúthálózat
U4	Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók
U7	Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödörök, mesterséges löszfalak
U9	Állóvizek

3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok (2013.06.11.)

3.4. Vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajos gőte (*Triturus dobrogicus*) előfordulása (2013. 06. 16.)

